

VÄSTERÅS-BARKARÖ

OMGIVANDE LANDSKAP & SIKTLINJER

Västerås-Barkarö socken ligger intill Mälaren ca en mil söder om Västerås tätort. Området kännetecknas av ett flackt, sjö nära odlingslandskap. Under förhistorisk tid låg stora delar av Barkarö under vatten och det idag flacka landskapet var skärgårdslik. De områden som idag är jordbruksmark var då sjöbotten och öar bildades som med tiden fick namn som de bär idag, Barkarö, Askö, Gotö, Fullerö med flera. Socknen dominerades under lång tid av tre gods; Fullerö, Askö och Barkarö. Den huvudsakliga näringen i socknen har länge varit jordbruk, ibland med fiske som binäring.

Kyrkbyn ligger centralt i socknen på ett något högre parti i landskapet. Bebyggelsen i kyrkbyn kan inte upplevas på håll på grund av den lummiga strukturen som omger och karakteriserar kyrkbyn. Kyrkans torn kan på håll skymtas bland trädens kronor. Vägen från sydväst och sydöst mot kyrkbyn utgör viktiga siktlinjer.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Vägarna mot kyrkbyn leder in från socknen från flera håll. Förbi prästgården slingrar sig vägen sydväst från Askö. Vägen delar sig norr om kyrkan och går norrut mot 1900-tals bebyggelsen eller österut genom byn mot Fullerö. Vägnet är smalt och slingrande. Trafiken håller låg hastighet och området gör sig väl för fotgängare trots brist på gång/cykelväg. Kyrkan angränsar till både östra och västra vägen och fungerar som en bro mellan byn östra och västra del för fotgängare.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Kyrkan uppfördes omkring år 1150. Den ligger centralt i kyrkbyn och omges av jordbruksbebyggelse i öster och de till kyrkan kopplade byggnaderna som prästgård, klockargård, bodar och magasin i väst.

GRÖNSTRUKTUR

Från församlingshemmet, den före detta prästgården, leder en allé av lövträd fram till kyrkan. Allén passerar över öppen gräs- och hagmark med vackra vyer mot söder. Ängen norr om allén kallas Kyrkängen. Äldre kartor vittnar om en lång tradition av odlingslandskap på Kyrkängen. Idag är den

norra delen trädbevuxen samt en paddock med tillhörande skjul. En allé leder också från vägen till den före detta herrgårdsbyggnaden. Inom området finns flera ej privatiserade öppna gräsytor runt bygdegården och omkring kyrka och församlingshem.

BEBYGGELSE

Nuvarande boningshus vid prästgården är från 1870-talet. På prästgården finns den gamla tiondeboden samt ett uthus som tidigare utgjorde församlingslokal samt en lada. Idag är många av prästgården ekonomibyggnader kopplade till jordbruket borta. En drängstuga som prästen lät uppföra blev senare arrendebostad och ligger bredvid sädesmagasinet. Mitt emot låg Klockaregården från 1866 och ett skolhus från 1888. Idag är bägge skola och ytterligare en skolbyggnad uppfördes under 1900-talets andra hälft. Tidigare utgjorde denna del av byn en tät bebyggelse med prästgårdens ekonomibyggnader. Idag finns några byggnader kvar i byn; prästgården, idag församlingshem med före detta tiondebod, uthus, lada, sädesmagasin, före detta arrendebostad med uthus, före detta klockargården och skolbyggnader. Den öppna platsen mellan dessa byggnader används som parkering och vändzon. Byggnaderna ligger spridda utan till synes en uttänkt struktur men fortfarande med en sammankoppling. Detta är ett resultat av rivningar av prästgårdens ekonomibyggnader.

Bygdegården uppförd 1952 och ligger på norra delen av Kyrkängen. Till denna hör en loftbod som flyttades från Oxnö by, troligen byggd under slutet av 1700-talet. En visthusbod (troligen 1700-tal/tidigt 1800-tal) hör till bygdegårdsmiljön på mark som tidigare var skolträdgård.

Den äldre bebyggelsen i västra delen av kyrkbyn består främst av mindre jordbruksfastigheter samt en före detta herrgårdsbyggnad från mitten av 1800-talet eller början av 1900-talet. En bod tillhörande före detta herrgården kan vara byggd under senare delen av 1700-talet.

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Kommentar</i>	<i>Byggår</i>
Ja Kyrka		1100-tal
Ja Prästgård	Idag församlingshem	1870-tal
Sockenstuga		-
Ja Klockargård	Idag skola	1866
Fattigstuga	Osäker placering	1890
Ja Skolhus	Även modern skolbyggnad	1888
Ja Tiondebod	möjligen resten efter en äldre bod/placering	?
Ja Sockenmagasin		?
Kyrkstall		
Ja Arrendatorsbostad	Uppfördes först som drängbostad	1800-tal
Ja Bygdegård		1952

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

Äldre medeltid till 1350	o 1 Betydande värde som helhet
Yngre medeltid 1350–1550	2 Betydande värde i delar
1550–1760	3 Få betydande värden
1760–1860	
o 1860–1920	
1920–2000	
Blandad tidsperiod	

SYNLIGA ÅRSRINGAR

En synlig årsring i kyrkbyn är från 1800-talets andra hälft. Området har glesats ut genom rivningar av ekonomibyggnader. Byn utvidgades norrut under 1900-talet. De få byggnaderna från 1700-talsbyggnaderna är hitflyttade under 1800-talet. Kyrkans exteriör har varit i stort sett densamma sedan 1875.

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

- Lummig bykärna med träd och buskage.
- Sockenbyggnader väster om kyrkan, jordbruk och bybebyggelse i öster.

ANVÄNDNING IDAG

före detta Klockaregården och skolan används idag som skola. Ytterligare en skolbyggnad har uppförts. Prästgården används som församlingshem och bygdegården av Barkarö sockengille. Övriga byggnader är privata. Bykärnan är promenadvänligt med slingrande vägar och lugn trafik. Bygdegårdens byggnader har informationsskyltar och inbjudande gräsytor för allmänheten.

ATT TÄNKA PÅ

Fornlämningar är skyddade enligt 2:e kapitlet kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

Fattigstugan 1890-tal: var låg den? Hvilan 2:1 norr om kyrkbyn, vid prästgården eller vid X-väg.

KÄLLOR

Västeråsbygden- ett kulturmiljöprogram

Kvarnbacken, Barkarö kyrbykulturmiljöutredning 2018, C. Morén, Västmanlands läns museum

Kultuhistorisk karakterisering Barkarö kyrka, Västerås stift, 2005

Äldre kartor

Västerås Barkarö före detta prästgård.

Alle mot kyrkan från prästgården.

Jordbruksbebyggelse öster om kyrkan.

Före detta klockargård uppförd 1866. Idag skola.

O.v. Bostadshus som uppfördes som drängbostad, senare arrendatorsbostad. O.h. Alle mot herrgårdsbyggnaden.

Före detta sädesmagasin.

Före detta tiondebod intill nuvarande församlingshem.

Bygdegård.